

## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเตรียมเยาวชนเพื่อที่จะให้เป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ในวันข้างหน้านั้น อยู่ที่การให้การศึกษาตั้งแต่เมื่อเขาวัย ให้เด็กเกิดพัฒนาการในทุก ๆ ด้านทางธรรมชาติ วัยเด็กเป็นวัยที่น่าจะได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างดีพอการให้การศึกษาแก่เด็กควรคำนึงถึงวุฒิภาวะเป็นหลัก หากเด็กพร้อมที่จะรับในสิ่งที่ครูสอนแล้ว การเรียนการสอนจึงจะเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง สถานศึกษาสำหรับเด็กเล็ก ๆ นั้น กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ชื่อเรียกไว้ต่าง ๆ กัน เช่น โรงเรียนอนุบาล สถานเลี้ยงดูเด็ก ศูนย์ปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กและศูนย์โภชนาการเด็ก สถานศึกษาเหล่านี้จัดได้ว่าเป็น โรงเรียนแห่งแรกของเด็ก นับตั้งแต่พ้นจากการปกครองดูแลของพ่อแม่ผู้ปกครองการให้การศึกษาแก่เด็กเล็กหรือที่เรียกว่าเด็กวัยก่อนเข้าเรียนนี้จัดได้ว่าเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ครูผู้สอนต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเด็กเป็นอย่างดี การเรียนการสอนจึงจะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

การจัดการศึกษาระดับก่อนการประถมศึกษามีมานานแล้ว จะเห็นได้จากการพัฒนาการศึกษาในประเทศไทย ได้เริ่มจัดอย่างเป็นทางการและจัดให้กับประชาชน ตั้งแต่ปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีเป็นเสนากระทรวงธรรมการ พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับแรกของไทย ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2461 ได้กำหนดไว้ในลักษณะที่ 4 โรงเรียนอนุบาล มาตรา 27 ว่า “โรงเรียนอนุบาลเป็นโรงเรียนที่ประสงค์มุ่งเอาการเลี้ยงดูเด็กอ่อนเป็นส่วนใหญ่ และสอนให้รู้ อ่าน รู้เขียน นับไปพลางในระหว่างนั้นด้วย ในโรงเรียนเช่นนี้ ครูอนุบาลโรงเรียนไม่ต้องมีประกาศนียบัตรอย่างไรก็ควรเป็นได้” โรงเรียนที่เปิดแผนกอนุบาลระยะนั้น คือ โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย โรงเรียนมาแตร์เดอีวิทยาลัย และโรงเรียนราชินี สำหรับโรงเรียนอนุบาลของรัฐแห่งแรกคือ โรงเรียนละอออุทิศ เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2483 และในส่วนภูมิภาคโรงเรียนแห่งแรกคือ โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อปีพุทธ

ศักราช 2485 (รัชชงค์ พรหมวงศ์, 2521) จะเห็นได้ว่า ในระยะแรกรัฐได้เริ่มดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนการประถมศึกษาเฉพาะในเมือง (กลิ่น สระทองเนียม, 2537) ส่วนการขยายการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในชนบทได้เริ่มขึ้นครั้งแรก ปี พ.ศ. 2529 (สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคอนสาร, 2539) โดยสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ เพราะได้เห็นความสำคัญของการเตรียมเด็กก่อนเข้าเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 และในเรื่องความสำคัญการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กก่อนก่อนวัยเรียนไว้ว่า เด็กแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะของเขามาแต่แรกเกิด และอัตราการเจริญพัฒนาของเด็กแต่ละคนจะไม่เท่ากัน แต่สามารถจะมาอบรมหรือกล่อมเกลากลับใจได้บ้างโดยสิ่งแวดล้อม ถ้าเด็กได้รับบรรยากาศและการดูแลที่ดีก็จะสามารถช่วยเด็กให้บรรลุวุฒิภาวะเร็วขึ้น การเข้าใจเด็กแต่ละวัยและการพัฒนาของเด็กโดยถูกต้องเป็นการสร้างพลเมืองของชาติให้มีคุณภาพดีสมบูรณ์และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ วัย 3-6 ปี ว่าเป็นวัยที่มีความเจริญเติบโต และมีพัฒนาการทุกด้านอย่างรวดเร็ว ประสบการณ์ที่เด็กได้รับในช่วงนี้จะเป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเพื่อให้เจริญงอกงามทางปัญญา ความคิดและคุณธรรม รัฐให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาทุกระดับระบบการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ระบุไว้ว่าการจัดการศึกษาในช่วงก่อนการประถมศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการอบรมดูแล และการพัฒนาความพร้อมของเด็กเพื่อการเรียนรู้ในขั้นต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ 2535) และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กล่าวถึงเรื่องการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในแผนพัฒนาประถมศึกษาลดับที่ 7 (2535-2539) มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เด็กวัยก่อนประถมศึกษาได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาตามศักยภาพและมีความพร้อมในการเข้าเรียนระดับประถมศึกษาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันโดยมีนโยบายในการส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเพิ่มขึ้น ให้ครอบคลุมพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535) จากนั้นนโยบายดังกล่าว ทำให้หน่วยงานระดับจังหวัดนำมาปฏิบัติเพื่อจัดการศึกษาในระดับนี้ โดยมีเป้าหมายที่จะให้ครอบคลุมทุกพื้นที่เมื่อสิ้นแผนระยะที่ 7 พุทธศักราช 2539 และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้เสนอผลการดำเนินงานในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 8 (2540-

2544) ในการจัดการศึกษาระดับก่อนการประถมศึกษา เป็นการศึกษาในลักษณะการอบรม เลี้ยงดูและพัฒนาความพร้อมของเด็ก ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพและ สังคมเพื่อรับการศึกษาระดับต่อไป

เป้าหมายของเด็กก่อนการประถมศึกษาทุกคนให้ได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษาของเด็กประถมวัย (3-5 ปี) จากร้อยละ 65 เป็นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90 ในปี 2544 แผนการพัฒนาศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

การศึกษาของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุระหว่างก่อนที่จะเข้าเกณฑ์เรียนในชั้นประถมศึกษา คือช่วงอายุไม่เกิน 6 ปีเต็ม เป็นการศึกษาที่มีความสำคัญต่อชีวิตในอนาคตของเด็กอย่างที่สุด เพราะเป็นการศึกษาที่มุ่งเตรียมความพร้อมและวางรากฐานของการอบรมเลี้ยงดูให้ถูกต้องตามพัฒนาการ เริ่มปลูกฝังค่านิยม ลักษณะนิสัย และวัฒนธรรม “เป็นที่ยอมรับว่า ประสพการณ์ในวัยเด็กมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของบุคคล เพราะพฤติกรรมเกือบทุกอย่างที่บุคคลแสดงออกล้วน ได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาบุคลิกภาพ

โรงเรียนอนุบาลในรูปแบบหนึ่งของการจัดการศึกษาของเด็กวัยก่อนเข้าเรียน เด็กที่เข้าเรียนในช่วงอายุระหว่าง 3-6 ปี เรียกว่าการเรียนในชั้นอนุบาลหรือก่อนประถมศึกษา ซึ่งเป็นที่เข้าใจและรู้จักกันอย่างแพร่หลายในประเทศไทย จุดมุ่งหมายของการเรียนระดับชั้นก่อนประถมศึกษานั้น กระทรวงศึกษาธิการได้ระบุไว้ดังนี้

1. เพื่อให้เด็กมีนิสัยที่ดีเกี่ยวกับการกิน เล่น ออกกำลังกาย และพักผ่อนอย่างถูกต้อง ตลอดจนรู้จักระมัดระวังรักษาตัวให้พ้นจากโรคภัยและอุบัติเหตุ
2. ปลูกฝังให้เด็กมีนิสัยที่ดีงาม รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเอง รู้จักการอยู่ร่วมกับคนอื่นได้
3. เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักสังเกต มีไหวพริบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สามารถแสดงออก ชื่นชมต่อความไพเราะและสวยงาม
4. เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักประสาทสัมผัสให้สัมพันธ์กันอย่างเหมาะสม และเคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างถูกต้อง
5. เพื่อรู้จักปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง

การจัดกิจกรรมพลศึกษาเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยสนองตอบความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติของเด็ก วิชาวพลศึกษา คือ การศึกษาแขนงหนึ่ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์และ

ความมุ่งหมายเช่นเดียวกับการศึกษาแขนงอื่น ๆ คือเป็นวิชาที่จะส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม แตกต่างกันจากวิชาอื่นตรงที่วิธีการและสื่อที่จะนำมาใช้ คือพลศึกษาใช้กิจกรรมการออกกำลังกายหรือการเล่นกีฬาเป็นสื่อของการเรียน โดยให้นักเรียนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมพลศึกษาต่าง ๆ (วรศักดิ์ เพียรชอบ 2512)

ในด้านการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาเด็ก กิจกรรมทางด้านพลศึกษาจะพัฒนาคุณภาพของเด็กทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ในสภาพสังคมปัจจุบัน การพลศึกษาจะช่วยสร้างคุณธรรม เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และราบรื่นและช่วยแก้ปัญหาสำคัญของประเทศได้ (สำออง พ่วงบุตร 2525)

เด็กก่อนวัยเรียนหรือเด็กอนุบาล เด็กเล็ก เป็นเด็กที่ควรอยู่ในวัยที่เหมาะสมแก่การปลูกฝังพลศึกษาบางอย่างให้ แม้ว่าเด็กจะไม่บรรลุเป้าหมายของพลศึกษาก็ตาม (กรมพลศึกษา 2521) ในด้านการเคลื่อนไหวพื้นฐาน ประพัฒน์ ลักษณะพิสุทธิ์ (2520) ให้ความเห็นว่า

เมื่อก้าวจากวัยเด็กทารกมาสู่วัยเด็ก โอกาสที่จะได้เรียนรู้จากการเข้ากิจกรรมทางด้านร่างกายกว้างขวางยิ่งขึ้น กิจกรรมจะช่วยให้เขาได้สำรวจโลกของเขา พบปะผู้อื่น พัฒนาความเชื่อมั่นในการจัดร่างกาย และทักษะของเขาในการจับต้องวัตถุในสภาพแวดล้อมรอบตัวของเขา เด็กจะเรียนรู้การเหินยว้างของต่าง ๆ ปีนบันได รื้อของเล่น ผลักเก้าอี้ไปตามจุดต่าง ๆ ที่เขาพอใจก่อนที่จะปีนไปบนเก้าอี้ นั้น เขาเรียนรู้วิธีการบังคับลูกบอล กระดอนบอล ขว้างบอล และจับลูกบอล อย่างน้อยที่สุดในช่วงเวลาหนึ่ง เขาจะสนุกสนานอยู่กับการเล่นปล้ำกับเพื่อน เด็กที่มีอายุมากกว่าหรือกับพ่อของเขา เมื่อเขาโตขึ้นเขาก็จะเล่นกิจกรรมที่หนัก สลับซับซ้อน เช่น เกม วาดน้ำ เดินรำ จนเกิดความคิดว่า เขาทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้นได้อย่างไร และเล่นอย่างไร ค่อย ๆ คิดค้นแปลงจินตนาการของเขา ที่คิดขึ้นมาด้วยตัวของเขาเอง การศึกษาเกี่ยวกับ การเคลื่อนไหวของเด็กเริ่มมาก่อนที่จะเข้าโรงเรียนเสียอีก

ประเทศไทยได้รณรงค์อย่างเร่งด่วนที่จะพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาประเทศชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่อยู่ในระยะ 0-6 ปี หรือวัยก่อนเข้าเรียน ซึ่งเป็นระยะที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาทางด้านสติปัญญา สังคม และบุคลิกภาพ (อ้างถึงใน ศิลปชัย เทشنا 2527)

1. พันธุกรรม (Heredity) คือการสืบสายเลือด หลักจิตวิทยาถือว่า พันธุกรรม มีความสำคัญอยู่บ้างไม่มากนัก จะมีประมาณ 15%

2. สิ่งแวดล้อม (Environment) คือ สภาพภายในครอบครัว การเลี้ยงดูเอาใจใส่ของพ่อแม่ การที่เด็กจะดีหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมซึ่งมีความสำคัญถึง 85%

จะเห็นได้ว่า ความแตกต่างทางพันธุกรรมเป็นความแตกต่างในระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมได้ยาก ส่วนสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ควบคุมและเสริมสร้างได้ เมื่อเกิดมา สิ่งแวดล้อมจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับเด็กจนตลอดชีวิต

การจัดการศึกษาให้แก่เด็กเล็ก จัดว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง นิตยา ภัตสรศิริ และคณะ (2523) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเด็กไว้ว่า

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดของประเทศและความหวังสูงสุดของพ่อแม่ อนาคตของครอบครัว ของชุมชน ของประเทศชาติ จึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของเด็กที่เจริญเติบโตเป็นประชากรผู้รับภาระของประเทศในอนาคต เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูปลูกฝังอย่างถูกต้อง ให้มีพื้นฐานที่ดีทั้งทางร่างกาย สติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ อารมณ์ และสังคมพร้อมที่จะเผชิญกับสภาพสังคม ซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างดีทั้งจะสามารถ เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศด้วย

ฉะนั้น เด็กจึงควรได้รับการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีในช่วงเริ่มต้นแห่งชีวิต ทั้งนี้เนื่องจากเด็กวัยเรียนในช่วงอายุ 3-6 ปีนั้น เป็นช่วงที่มีความสำคัญมาก สำหรับการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต นอกจากนี้แนวคิดในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาก็จะต้องมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันกับการพัฒนาการของเด็กในแต่ละระดับของอายุ และความแตกต่าง ของเด็กแต่ละคนด้วยซึ่งตามแนวทางนี้ พลาโต (Plato) ได้ให้ความเห็นว่า เด็กแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกันมาแต่กำเนิด การให้การศึกษาอบรมเด็ก ควรคำนึงถึงความสามารถของเด็กที่แตกต่างกันนี้ด้วย (สุณีย์ ธีรดากร, 2523) ในการยอมรับความสามารถของเด็กนี้ด้วย รูซโซ (J.J. Rouca) มีความเชื่อว่า เด็กดีมาแต่กำเนิด เด็กคือผ้าขาวที่บริสุทธิ์ ผู้ใหญ่มีหน้าที่แต้มสีสรรต่าง ๆ ให้สวยงาม การกระทำของเด็กที่แสดงออกจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2523 : 114) นอกจากนี้แล้ว เปสตาลอซซี่ (Pestalozzi) ก็เห็นว่า เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านการสนใจความ

ต้องการ และอัตราในการเรียนรู้ และยังเป็นผู้ริเริ่มคิดในเรื่องความพร้อมของเด็ก นั่นคือเด็กจะต้องไม่ถูกบังคับให้เรียนท่องจำ แต่จะต้องใช้เวลาและประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เด็กต้องเกิดความเข้าใจด้วยตนเอง (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2523)

การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเริ่มมีในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2485 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำจุดมุ่งหมายและวิธีสอน (กรมสามัญศึกษา 2490) โดยนำแนวการจัดสอนเด็ก (Kindergarten) ของ เฟรเบล (Fröbel) และการจัดบ้านเด็กของ มอนเตสซอรี (Montessori) มาใช้เป็นแบบอย่าง ซึ่งรูปนี้ยังคงใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน แต่เมื่อสภาพเศรษฐกิจสังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลง พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีเวลาอบรมเลี้ยงดูเด็กน้อยลง ภาระต่าง ๆ จึงมอบให้ทางโรงเรียน โดยเฉพาะเมื่อเด็กอายุ 3 – 6 ปี พ่อแม่ก็จะพาบุตรหลานไปเข้าโรงเรียนอนุบาล โดยคาดหวังว่า ทางโรงเรียนจะส่งเสริมพัฒนาการในทุก ๆ ด้านของเด็กเป็นอย่างดี ดีกว่าปล่อยให้เด็กอยู่กับบ้านเฉย ๆ เมื่อมีความต้องการของพ่อแม่มีมากขึ้น โรงเรียนอนุบาลจึงเกิดขึ้นอย่างมากมาย ซึ่งจัดขึ้นจากหลายหน่วยงาน เช่น โรงเรียนอนุบาลของรัฐบาล และหน่วยงานต่าง ๆ โรงเรียนอนุบาลเอกชน โรงเรียนมูลนิธิต่าง ๆ เป็นต้น

จากจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนการสอนระดับชั้นก่อนประถมศึกษาของกระทรวงนี้ได้มีการศึกษาหลายสาขาวิชา ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยและให้แนวคิดไว้มากมาย ท่านซึ่งต่างก็สอดคล้องกันไปแทบทั้งหมด เช่น อารีย์ ดันต์เจริญรัตน์ ได้กล่าวว่า “เด็กวัยก่อนเข้าเรียนเหมาะสำหรับการฝึกทักษะ ซึ่งจะใช้ประโยชน์สำหรับเด็กในระยะนี้ และได้เป็นพื้นฐานของการฝึกทักษะที่ละเอียดประณีตยิ่งขึ้น ซึ่งจะได้ฝึกหัดเด็กในวันต่อไป เด็กเล็กจะเพลินกับการทำซ้ำ ๆ จนกว่าจะมีความชำนาญ เด็กชอบความผจญภัยไม่กลัวต่อคำล้อเลียนเหมือนเด็กโต ไม่กลัวเจ็บ หัวอ่อน และหัดง่าย จึงทำให้เรียนรู้สิ่งที่เป็นทักษะใหม่ได้ง่ายและรวดเร็ว”

คลินตัน (Clinton 2522) กล่าวถึงการพัฒนาขั้นพื้นฐานของเด็กไว้ว่า การพัฒนาขั้นพื้นฐานของเด็กก็คือการพัฒนากลไกต่าง ๆ ของร่างกาย เมื่อหลักสูตรมิได้เน้นการพัฒนาทักษะกลไกต่าง ๆ เด็กจะไม่ยอมเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการกีฬาการเคลื่อนไหวต่าง ๆ มีผู้วิจัยพบว่า ทักษะในการวิ่ง การกระโดด การต่อสู้ การขว้างปาเหล่านี้ช่วยในการพัฒนาทางด้านทักษะกลไกของชีวิตมนุษย์ความสามารถที่มีอยู่และได้แสดงออกมา จะเสริมสร้างให้เขาเข้าร่วมและสนุกสนานในกิจกรรมที่จะพัฒนากลไกต่าง ๆ ในวัยเริ่มต้น เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว จะเป็นคนที่ไม่กระฉับกระเฉง และจะเคร่งเครียดอยู่เสมอ

ทอเรสสัน (Thoresson) ได้เสนอผลการศึกษาไว้ว่า โลกทุกวันนี้เต็มไปด้วยเด็กเล็ก ๆ ที่กำลังเจริญเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า เด็กเหล่านี้ต่างมีพลังความคิดและกำลังกาย แต่ไม่รู้อะไรจะทำอะไรดี เพราะฉะนั้น ทางที่ดีที่สุดก็คือทำตามผู้ที่ตนประทับใจนั่นเอง ส่วน ชัคเชอร์ (Chuecher) ได้ให้แนวคิดเรื่องเด็กเล็กไว้ว่า ธรรมชาติของเด็กนั้นไม่เหมือนกันการเรียนรู้ของเด็กจึงแตกต่างกันออกไปด้วย กิจกรรมที่จัดสำหรับเด็กจนเป็นการเรียนปนเล่น หรือพวกเกมพื้นฐานต่าง ๆ เพราะเท่ากับเป็นการส่งเสริมการแสดงของเด็ก ตามประสบการณ์ที่ได้รับมากจากบ้านและชุมชน นอกจากนั้น ยังตรงกับการแสดงของเด็กอีกด้วย เด็กจะเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองหรือขาดความเชื่อมั่นจะอยู่ในช่วงนี้ กิจกรรมที่จัดให้เด็กจึงเป็นเรื่องสำคัญมาก

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาได้กล่าวถึงลักษณะของเด็กวัย 3-6 ขวบไว้ว่า เด็กทุกคนไม่ชอบอยู่นิ่ง ชอบที่จะเคลื่อนไหว อยากรู้ อยากเห็น ชอบการเล่น การเล่นคือยาอายุวัฒนะและเด็กจะได้ประสบการณ์ต่าง ๆ จากการเล่นเป็นส่วนใหญ่ โอกาสสำหรับเล่นเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับเด็ก เด็กต้องการโอกาสที่จะเล่นอย่างร่าเริงแจ่มใส การเล่นช่วยให้กล้ามเนื้อของเด็กเจริญเต็มที่ การได้เล่นกับเพื่อน ๆ ด้วยกัน เป็นการกระตุ้นประกอบส่งเสริมความเจริญเติบโตของเด็กให้เป็นอย่างอิสระ ทั้งยังช่วยด้านจินตนาการ ความคิดและการเรียนรู้

นวลศิริ เปาโรหิตย์ กล่าวไว้ว่า ระยะก่อนหน้าเรียนคือระหว่าง 2-5 ขวบเป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด พัฒนาการที่สำคัญในช่วงนี้ได้แก่ขบวนการเจริญเติบโตทางร่างกาย การเรียนรู้และการรับรู้ ความคิดและการมีเหตุผล ตลอดจนการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในอันที่จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและการเข้าใจตน

ข้อคิดนี้ชี้ให้เห็นถึงวัยที่สำคัญของมนุษย์ ซึ่งหมายถึงการเริ่มต้นแห่งรากฐานของความคิดและความเข้าใจต่อสิ่งรอบตัว โดยเฉพาะในแง่ของการพัฒนาการทางร่างกายควรที่จะเอาใจใส่ทุนถนอมเด็กเกิดการพัฒนาไปตามธรรมชาติอย่างถูกวิธีการ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ก็กล่าวไว้ว่า นักจิตวิทยาพัฒนาการยอมรับกันว่า เด็กแรกเกิดจนถึง 6 ขวบ เป็นระยะที่เกิดเรียนรู้มากที่สุดในชีวิตมนุษย์ การเรียนรู้เหล่านั้น จะมีอิทธิพลต่อชีวิตภายหลังเด็กเป็นอย่างยิ่ง

กรมวิชาการ ได้กล่าวถึงเด็กเล็กวัย 3-6 ขวบ ในการเรียนชั้นก่อนประถมศึกษาไว้ว่า โรงเรียนเป็นแห่งแรกที่ช่วยอบรมเด็กนอกบ้าน เด็กจะต้องเข้ามาสู่สิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ ได้

พบครูและเพื่อนเป็นจำนวนมาก เด็กจะมาเรียนรู้ในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม ได้เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ดังนั้นการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้แก่เด็กวัยนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญมาก หากสามารถปูพื้นฐานแก่เด็กได้ดีให้เด็กมีทัศนคติที่ถูกต้องมีลักษณะนิสัยที่ดีได้เรียนรู้เหมาะสมกับความสามารถ ก็จะทำให้เด็กพัฒนาไปอย่างเต็มที่

จะเห็นได้ว่าพัฒนาการที่สำคัญด้านหนึ่งของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาก็คือ พัฒนาการด้านร่างกาย กิจกรรมที่สามารถตอบสนองพัฒนาการของร่างกายได้ก็คือ กิจกรรมพลศึกษาซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดขบวนการเจริญเติบโตทางร่างกายได้อย่างเต็มที่ และกิจกรรมพลศึกษาก็คือ องค์ประกอบของการศึกษาส่วนหนึ่งนั่นเอง ผู้ที่มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์จะสามารถร่วมกิจกรรมอื่นใดได้ทั้งสิ้น และผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมพลศึกษาจะเป็นผู้ที่มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความสำคัญของกิจกรรมพลศึกษา โดยเสนอแนะไว้ต่าง ๆ กัน เฉพาะอย่างยิ่งที่เน้นที่กิจกรรมพลศึกษาในวัยเด็ก ดังเช่น จรวย แก่นวงษ์คำกล่าวไว้ว่า ร่างกายของคนเราต้องการความเคลื่อนไหวตลอดเวลา เริ่มตั้งแต่วัยทารกขึ้นมาจนกระทั่งตาย แต่การเคลื่อนไหวของคนเรานั้น จะค่อย ๆ เคลื่อนไหวได้ดีตามความเจริญของระบบต่อมต่าง ๆ ของร่างกาย

บุชเชอร์ (Bucher) ได้กล่าวว่า ธรรมชาติของเด็กนั้นจะสนใจในกิจกรรมพลศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ กัน การพลศึกษาด้านการเคลื่อนไหวร่างกายกับการกีฬาประเภทเกมต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการศึกษา ที่จะสามารถสนองตอบได้ตรงตามความต้องการของเด็ก

โฟเบส (Fobes) เสนองานวิจัยไว้ว่า สมรรถภาพทางกายของนักเรียนจะได้มาจากการเข้าร่วมกิจกรรมพลศึกษาที่โรงเรียนจัดไว้ให้ตามโปรแกรมการเรียน เด็กจะเกิดแรงจูงใจอยากเรียนพลศึกษาและจะเข้าร่วมในกิจกรรมทางพลศึกษาทุกรูปแบบ หากเด็กเกิดความประทับใจในตัวครูผู้สอนวิชาพลศึกษา ซึ่งมีคุณภาพในการจัดกิจกรรม และมีประสบการณ์ในการสอนที่ดี จนสามารถทำให้เด็กเกิดความสนใจและเห็นคุณค่าในวิชาพลศึกษานั้นก็คือ เด็กเห็นว่าวิชาพลศึกษาที่เป็นประโยชน์ สนุกสนานและน่าเรียน

พลศึกษามีประโยชน์สำหรับคนทุกวัย มิได้จำกัดขอบเขตไว้เพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเวลาใดของชีวิตเท่านั้น แต่พลศึกษาเป็นกิจกรรมที่มนุษย์จำเป็นต้องใช้ตลอดไป เริ่มตั้งแต่เกิดไปจนตายทีเดียว ดังเช่น อวย เกตุสิงห์ ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “การออกกำลังกายอย่าง

ถูกต้อง เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกท่านตั้งแต่แรกจนถึงวัยชรา แม้ในผู้ป่วยก็ต้องการออกกำลังกายเพื่อช่วยฟื้นฟูสภาพโดยเร็วยิ่งขึ้น เด็กที่คลอดออกมาใหม่ต้องร้อง ต้องสะบัดแขนขาเป็นการออกกำลังกายทำให้ร่างกายแข็งแรง วัยหนุ่มสาว การออกกำลังกายจะช่วยให้ระบบประสาทและจิตใจดีเป็นปกติ ผู้ที่อยู่ในวัยชรา การออกกำลังกายจะช่วยป้องกันรักษาอาการและโรคที่เกิดในวัยชราได้หลายอย่าง เช่น ปวดเมื่อย ท้องผูกเป็นประจำ ตลอดจนความรู้สึกวิงเวียนหน้ามืด เพราะการไหลเวียนของเลือดไม่พอ”

ส่วนจรินทร์ ธานีรัตน์ ได้กล่าวถึงพลศึกษาสำหรับเด็กว่า “การให้การศึกษาแก่เด็กมีความสำคัญเพื่อความเจริญงอกงามที่สมบูรณ์ในตัวเด็ก ในระยะหลังนี้นักการศึกษาเริ่มมีความเป็นห่วงในเรื่องผลทางจริยศึกษา ซึ่งอาจกล่าวได้ถึงความประพฤติ จรรยา มารยาท ตลอดจนคุณธรรมด้านจิตใจของนักเรียน ทั้งนี้เพราะปรัชญา นโยบาย และการสอนได้เน้นหนักไปทางด้านความรู้และสติปัญญามากไปนั่นเอง ซึ่งความจริงเด็กจะดำเนินชีวิตในสังคมโดยราบรื่น หากจะมีความรู้หรือสติปัญญาดีเพียงอย่างเดียวไม่ ความมีคุณธรรมทางจิตใจ รู้จักให้ความร่วมมือกับผู้อื่น การรู้จักเสียสละ การให้อภัยแก่กันและกัน ตลอดจนจรรยา มารยาทที่ดีงามก็เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งด้วย กิจกรรมพลศึกษาสามารถสร้างคุณธรรมเหล่านี้ได้อย่างพร้อมมูล

นอกจากนั้น ไพฑูรย์ จัยสิน ได้กล่าวถึงความสำคัญของวิชาพลศึกษาไว้ว่า “วิชาพลศึกษาเป็นการศึกษาแขนงหนึ่งที่สามารถสนองวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของการศึกษากล่าวคือ วิชาพลศึกษา เป็นวิชาการศึกษาที่ใช้กิจกรรมการออกกำลังกาย หรือการเล่นกีฬาเป็นสื่อการเรียน ผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมจะทำให้ผู้เข้าร่วมนั้นมีความเจริญ และพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ซึ่งบรรลุความมุ่งหมายของการศึกษาที่ได้ตั้งไว้

ปัญหาการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา การจัดศูนย์หรือโรงเรียนเด็กวัยก่อนประถมศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ มีลักษณะต่างคนต่างจัด มีศูนย์หรือโรงเรียนจำนวนน้อยมากที่ร่วมมือประสานงานซึ่งกันและกัน ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงเกิดความซ้ำซ้อนในวัตถุประสงค์ การดำเนินงาน และแหล่งชุมชนที่ใช้บริการ ซึ่งไม่เป็นการประหยัด และยากแก่การที่จะพัฒนาการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น จึงเปิดปัญหาเกี่ยวกับ ด้านบุคลากรโดยเฉลี่ยแล้วปรากฏว่าสัดส่วนครูต่อนักเรียน ส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐานขณะเดียวกัน ในด้านคุณวุฒิของครูก็ยังไม่ตรงกับสภาพความต้องการของนักเรียนนัก ด้านวัสดุอุปกรณ์ ยัง

ไม่ได้มาตรฐาน และมีความแตกต่างกันมากระหว่างศูนย์หรือโรงเรียนที่อยู่ต่างสังกัด ส่วนด้านการเรียนการสอนและตัวนักเรียน ก็ไม่เป็นตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า กิจกรรมพลศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะจัดให้กับนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับพัฒนาการและความต้องการตามธรรมชาติของเด็กในวัยนี้ ทำให้เด็กมีการจัดเตรียมร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อที่จะเผชิญกับปัญหาในโอกาสต่อไปได้เป็นอย่างดี

ลักษณะการเรียนการสอนในชั้นก่อนประถมศึกษานั้น กระทรวงศึกษาธิการ (2522) กำหนดให้โรงเรียน จัดประสบการณ์ชีวิตให้เด็กไว้ 3 ด้าน ด้วยกัน คือ ทักษะทางคณิตศาสตร์ ทักษะทางภาษา และกิจกรรมที่ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางร่างกาย ซึ่งเรียกว่าวิชาพลศึกษา ส่วนโรงเรียนใดจะจัดประสบการณ์ด้านใดมากน้อยแค่ไหนให้เด็กนั้น อยู่ที่ความพร้อมของนักเรียนเป็นหลัก แต่ทั้งนี้ต้องจัดให้ครบทั้ง 3 ด้านดังกล่าว

ผู้วิจัยเชื่อว่าวิชาพลศึกษา ซึ่งเป็น 1 ใน 3 ของประสบการณ์ที่ต้องจัดให้เด็กระดับก่อนประถมศึกษา มีความสำคัญยิ่ง ดังนั้นในการจัดกิจกรรมพลศึกษาต้องพยายามเอื้ออำนวยให้เกิดการพัฒนาในเด็กทุกคนให้มากที่สุด

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการจะศึกษาว่า ในการจัดกิจกรรมพลศึกษาให้กับเด็กในระดับก่อนประถมศึกษานี้ประสบปัญหาอะไรบ้าง ทั้งยังเป็นการสำรวจกิจกรรมพลศึกษาที่จัดอยู่ในปัจจุบัน ผลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษาโดยเฉพาะด้านพลศึกษาเป็นอย่างมาก และหากทราบว่ามีความรู้ด้านใดบ้าง จะได้ดำเนินการจัดกิจกรรมพลศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือสอดคล้องตามความเหมาะสมหรือพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียนต่อไป

## 2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมพลศึกษาจริงระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในจังหวัดปราจีนบุรี
- 2) ศึกษาสภาพความต้องการการจัดกิจกรรมพลศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจังหวัดปราจีนบุรี
- 3) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมพลศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในจังหวัดปราจีนบุรี

4) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการจัดกิจกรรมพลศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในจังหวัดปราจีนบุรี ระหว่าง ผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาพลศึกษา

### 3. สมมติฐานของการวิจัย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา ด้านการเรียนการสอน ด้านอุปกรณ์และสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านตัวนักเรียน ของผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาพลศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในจังหวัดปราจีนบุรีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

### 4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาพลศึกษา จำนวน 560 คน ซึ่งอยู่ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในจังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วย

- (1) ผู้บริหารโรงเรียน 280 คน
- (2) ครูผู้สอนพลศึกษา 280 คน

4.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในจังหวัดปราจีนบุรี กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgant (อ้างใน บุญชม ศรีสะอาด, 2532) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

- (1) ผู้บริหารโรงเรียน 162 คน
- (2) ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา 162 คน

ตัวแปรที่จะศึกษา คือ

#### 1. การจัดกิจกรรมพลศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ประกอบด้วย

- 1.1 การเคลื่อนไหวด้านพื้นฐาน
- 1.2 กิจกรรมการเคลื่อนไหวที่ใช้อุปกรณ์พลศึกษาประกอบ
- 1.3 ยิมนาสติกขั้นพื้นฐาน

1.4 การแข่งขันแบบเดี่ยว (บุคคล)

1.5 การแข่งขันแบบกลุ่ม (ทีม)

1.6 การปล่อยให้เล่นอิสระ

1.7 เกมประเภทต่าง ๆ

## 2. ปัญหาการจัดกิจกรรมพลศึกษาประกอบด้วย

2.1 เกี่ยวกับการเรียนการสอน

2.2 เกี่ยวกับอุปกรณ์ สถานที่

2.3 เกี่ยวกับบุคลากร

2.4 เกี่ยวกับตัวนักเรียน

## 5. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ครูผู้สอนกิจกรรมพลศึกษา หมายถึง ครูผู้ทำหน้าที่สอนกิจกรรมพลศึกษา ซึ่งเรียกว่า กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ในระดับก่อนประถมศึกษา

การจัดกิจกรรมพลศึกษา หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนใดก็ตามที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางร่างกายเป็นหลัก และคลุมไปถึงกิจกรรมที่ทำให้เด็กเกิดความสนุกสนานร่าเริงแจ่มใส ฝึกการเป็นผู้นำผู้ตามและการเข้าสังคมในหมู่เพื่อนฝูง เช่น การเคลื่อนไหวด้านพื้นฐาน กิจกรรมการเคลื่อนไหวที่ใช้อุปกรณ์พลศึกษาประกอบ ยิมนาสติกขั้นพื้นฐาน การแข่งขันแบบเดี่ยว (บุคคล) การแข่งขันแบบกลุ่ม (ทีม) การปล่อยให้เล่นอิสระ เกมประเภทต่างๆ

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ระดับก่อนประถมศึกษา หมายถึง การเรียนในระดับชั้นที่ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาลงมารับเด็กวัย 3-6 ขวบเข้าเรียน เรียกว่า ชั้นก่อนประถมศึกษาหรือในบางโรงเรียนจะเรียกว่า ชั้นเตรียมประถมศึกษาก็ได้ เช่น โรงเรียนอนุบาล สถานเลี้ยงดูเด็ก ศูนย์ปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็ก ศูนย์โภชนาการ

โรงเรียนระดับประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนชั้นก่อนประถมศึกษาจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

โรงเรียนอนุบาลของรัฐบาล หมายถึง โรงเรียนระดับอนุบาลหรือระดับก่อนประถมศึกษาที่หน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งของรัฐเป็นผู้ดำเนินงาน เช่น กรมฝึกหัดครู สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มหาวิทยาลัย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี หมายถึง หน่วยงานที่รับผิดชอบในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี รวม 7 อำเภอ ซึ่งมีโรงเรียนอยู่ในความรับผิดชอบ 280 โรงเรียน

## 6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) เพื่อทราบถึงแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนพลศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องการจัดกิจกรรมพลศึกษา
- 2) การวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ทำวิจัยหรือศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ในโอกาสต่อไป